

DOR: [20.1001.1.22285318.1397.9.2.1.3](https://doi.org/10.22285/318.1397.9.2.1.3)

شناسایی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک (تکنیک دلفی)

علیرضا یوزباشی *

سکینه پژوهی **

چکیده

هدف مقاله حاضر، شناسایی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک بوده است. این مطالعه پیمایشی به روش دلفی انجام شد. در این پژوهش پس از بررسی اسناد و مدارک در خصوص شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید تعداد ۲۱ نفر از اعضای هیأت علمی مشغول به تدریس در دانشگاه‌های الکترونیک، به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که عمده‌ترین شاخص‌های فردی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های یادگیری الکترونیک: حس مسئولیت‌پذیری و آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل؛ عمده‌ترین شاخص‌های آموزشی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های یادگیری الکترونیک: روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین، مشارکت‌دهی فعالانه دانشجویان در مباحث آموزشی، استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک و...؛ و عمده‌ترین شاخص فن آوری شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های یادگیری الکترونیک: میزان تسلط در سازمان‌دهی و تولید محتوا است. بر مبنای مدل مفهومی ارائه شده، با توجه به مطالعات نظری و تجربی شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های یادگیری الکترونیک آموزش الکترونیک در سه بعد: شایستگی‌های فردی، آموزشی و فن آوری بود که هر کدام از این ابعاد دارای زیرمؤلفه‌هایی بودند که پس از نظر سنجی از اساتید و متخصصان، زیرمؤلفه‌های معتبر هر کدام از این شایستگی‌ها شناسایی شدند.

واژگان کلیدی

شایستگی، اساتید، دانشگاه الکترونیک، تکنیک دلفی

* استادیار مؤسسه آموزش عالی الکترونیک ایران، تهران، ایران ayouzbashi@gmail.com

** کارشناس ارشد مدیریت کسب و کار، مؤسسه آموزش عالی الکترونیک ایران، تهران، ایران shirin0061@gmail.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: علیرضا یوزباشی

مقدمه

یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشر، دسترسی به اطلاعات است. تا اطلاعات وجود نداشته باشد، امکان تأمین هیچ‌یک از نیازهای بشری وجود ندارد. اطلاعات همواره با بشر همراه بوده ولی به دلیل محدود بودن نیازهای بشری، چندان مورد توجه قرار نگرفته است. با برقراری ارتباط میان جوامع و پدید آمدن نیازهای مختلف و ابداعات گوناگون، بشر وارد دوره‌ای شد که آن را عصر اطلاعات می‌نامند (Niknam, 2000).

در واقع، ما از جامعه‌ی مبتنی بر متحدالشکلی و استانداردسازی عصر صنعتی، به سوی جامعه‌ی اطلاعاتی مبتنی بر مدیریت دانش و استفاده از فن‌آوری برای مدیریت اطلاعات در حرکت هستیم. به عبارتی با پیدایش اینترنت و شبکه جهانی وب روش دیگری برای آموزش پیش پای فراگیران، والدین و مسئولان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. پیدایش شبکه جهانی وب، منجر به ایجاد جدیدترین روش یادگیری؛ یعنی، یادگیری الکترونیکی گردیده است (Haughey & Muirhead, 2004). توسعه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، امکان دسترسی به آموزش عالی را بیش از گذشته از لحاظ کمی و کیفی برای داوطلبان فراهم کرده است. از جهت کمی، دانشگاه‌های الکترونیک به عنوان یکی از گزینه‌های دسترسی به آموزش در اختیار مشتاقان آموزش عالی قرار گرفته است و آنها می‌توانند متناسب با ویژگی‌های فردی، آموزشی و تعهدهای شغلی و خانوادگی خود از میان دانشگاه‌ها گوناگون حضوری و الکترونیک به انتخاب دست بزنند (Seraji, 2013).

در یک محیط یادگیری الکترونیکی، عوامل متعددی بر رضایت دانشجویان تأثیرگذار هستند. این عوامل در اکثر پژوهش‌ها در ۶ طبقه: یادگیرنده، آموزش‌دهنده، برنامه درسی، فن‌آوری، طراحی و محیط، دسته‌بندی شده‌اند (Ryan et al, 1999). به عبارت دیگر، یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت دوره‌های مجازی ویژگی‌ها و تخصص مدرسان این دوره‌ها می‌باشد (Seraji, 2013)، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که پاسخ به موقع آموزش‌دهندگان و نگرش آنان به‌طور فراوان رضایت یادگیرندگان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. منطقی است زمانی که یادگیرندگان در یک دوره برخاسته با مشکلاتی مواجه شوند. مساعدت به موقع از جانب آموزش‌دهنده، یادگیرندگان را برای ادامه یادگیری تشویق می‌کند. تحقیقات نشان داده که ناکامی آموزش‌دهندگان در پاسخ به هنگام به مسائل یادگیرندگان، تأثیر منفی بر روی یادگیری یادگیرندگان دارد؛ بنابراین اگر یک

آموزش دهنده توانایی مدیریت فعالیت‌های یادگیری الکترونیکی را داشته باشد و به نیازها و مسائل یادگیرندگان به هنگام پاسخ دهد، رضایت از یادگیری بهبود خواهد یافت (Ryan et al, 1999). در این راستا، دست‌اندرکاران نظام آموزشی بر این نکته تأکید می‌ورزند که می‌توان با به کارگیری ابزارهای اطلاعاتی روزآمد، قابلیت و شایستگی‌های متناسب با نوآوری را در اساتید به وجود آورد (Mehrmohammadi, 2005). شایستگی همانند چتری است که هر چیزی را که به گونه‌ای مستقیم یا غیر مستقیم، بر روی عملکرد شغلی تأثیر داشته باشد، در بر می‌گیرد؛ به عبارت دیگر، شایستگی، تصویری از یک انسان رشدیافته را نشان می‌دهد که برای انجام یک شغل، آمادگی‌های کامل را از هر جهت داشته باشد (Dibaei Saber et al, 2017). مهارت‌های حرفه‌ای، لازم‌ترین و ضروری‌ترین نیاز اساتید در عصر اطلاعات است و هر نوع بی‌توجهی در به دست آوردن این مهارت‌ها، موجودیت حرفه‌ای اساتید را زیر سؤال می‌برد و خط بطلان بر روی شایستگی‌های او می‌کشد (Rauf, 2001).

در واقع شایستگی حرفه‌ای اساتید به توانایی آن‌ها در برآوردن نیازها و مطالبات حرفه تدریس به میزان کافی و با استفاده از مجموعه‌ای یک‌پارچه از دانش، مهارت و نگرش گفته می‌شود به طوری که این مجموعه در عملکرد و بازتاب اساتید تجلی یابد (Nijveldt, 2003). آموزش عالی به عنوان مجموعه‌ای شامل استادان، دانشجویان، کارکنان، فرایندهای گوناگون و پیچیده و وابستگی‌های متقابل با محیطش، با ذی‌نفعانی که دارای نیازهای مختلفی هستند ارتباط دارد که برآوردن نیازها و تقاضاهای آنان مستلزم داشتن استادان شایسته و فرایندهای باکیفیت است. یکی از فرایندهایی که بر اساس نیاز دانشجویان بوده و نشان‌دهنده‌ی شایستگی استادان است، فرایند تدریس می‌باشد؛ بنابراین کیفیت تدریس می‌تواند به عنوان یک عامل مهم برای پاسخ به نیاز دانشجویان در نظر گرفته شود و درعین حال نیز معیاری برای سنجش شایستگی‌های استادان باشد (Maroufi, 2007).

حرفه‌ای شدن اساتید بر جنبه‌های فنی تدریس و ارتقای موقعیت اجتماعی متمرکز است. حرفه‌ای شدن، فرآیندی است که به وسیله آن انجام یک حرفه یا شغل مستلزم داشتن مهارت‌های ویژه‌ای می‌شود. استاد حرفه‌ای باید از دانش محتوایی، سبک‌های یادگیری، راهبردهای تدریس و مجموعه‌ای جدید از ارزش‌های همراه با احترام به تفاوت‌های فردی، همکاری با همکاران و گرفتن بازخورد مداوم از تدریس و قابلیت هدایت و تغییر و ارتباط مؤثر درک عمیق‌تری داشته

باشد. رویکردهای جدید در تربیت و آموزش مداوم اساتید بر اساس توسعه‌ی مفهوم رویکرد سیستمی به آموزش، در نظر گرفتن تدریس به‌عنوان فعالیت حرفه‌ای و سیاست‌های حمایت‌کننده‌ی توسعه‌ی حرفه‌ای به وجود آمده و آموزش نیاز مداوم زندگی حرفه‌ای اساتید شده است (Vaillant, 2007).

موفقیت هر نظام آموزشی در حد تعیین‌کننده‌ای، به دانش و مهارت‌های حرفه‌ای اساتید بستگی دارد. در نظر ژاپنی‌ها شایستگی هر نظام به‌اندازه شایستگی اساتید آن است، از این‌رو می‌توان گفت اساتید، مهم‌ترین عضو نظام آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری، معمار اصلی نظام آموزشی است. لذا، جهان به‌سرعت دگرگون می‌شود و معلمان نیز باید مانند سایر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبه‌رو شوند که آموزش‌های اولیه آنان در جهان امروز، چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمر خود دانش خود را روزآمد کنند (Danesh pajoh, 2003).

تدریس و یادگیری با استفاده از سیستم‌های الکترونیکی، به یک پدیده‌ی بسیار رایج در سال‌های اخیر تبدیل شده است (Islam, 2013). یک نوع سیستم یادگیری الکترونیکی که در میان دانشگاه‌ها بسیار رایج است، سیستم مدیریت یادگیری LMS است، که به سیستم مدیریت دوره‌ای (CMS) یا محیط یادگیری الکترونیک معروف است (VLE)، یک سیستم یادگیری است که در سطح وسیعی توسط دانشگاه‌ها تطبیق یافته است (McGill & Klobas, 2009; Islam, 2013).

به دلیل تخصصی شدن آموزش در سطوح بالاتر و تنوع برنامه‌های آموزشی و انتظار فراوانی که از نظام آموزشی عالی در رشد و توسعه فرهنگی و اجتماعی می‌رود، اهمیت و ضرورت بررسی صلاحیت حرفه‌ای اساتید افزایش یافته است و نیاز دانشگاه‌ها به اساتید با شایستگی و شایسته، بیش از پیش آشکار شده است. یکی از عوامل تحقق اهداف نظام آموزش عالی، برخورداری از اساتید توانمند و آگاه است که به کمک آن‌ها، می‌توان ساختار سازمان‌های آموزشی را دگرگون ساخت.

جایگاه خطیر اساتید در پیش‌برد رسالت نظام آموزش عالی از یک سو و از سوی دیگر تغییرات و تحولات شگرف و سریع در کلیه‌ی ابعاد و زمینه‌های علمی و عملی در جهان، ضرورت به‌هنگام‌سازی دانش و مهارت اساتید، به منظور تربیت نیروی انسانی منطبق با این تحولات و برای پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه را طلب می‌کند.

دست‌یابی به اهداف دانشگاه با توجه به تحولات تأثیرگذار در راستای کارکردهای شناخته شده یعنی تربیت نیروی انسانی، تحقیقات و توسعه‌ی دانش، فن‌آوری و ارائه‌ی خدمات دانشگاهی به جامعه، به تدابیری در جهت تدوین و اجرای برنامه‌هایی به منظور توسعه‌ی حرفه‌ای و بالندگی اساتید نیاز دارد. از آن‌جا که نقش آموزش عالی در توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور تعیین‌کننده است و نیروی انسانی متخصص مورد نیاز بخش‌های مختلف، توسط آموزش عالی تربیت می‌شوند، تقویت و توسعه این بخش، زیربنای توسعه‌ی سایر بخش‌ها را به دنبال دارد. در این میان، اساتید از عوامل اصلی و مهم نظام آموزشی کشور به شمار می‌روند و توانمندی و شایستگی آن‌ها بر عملکرد آموزش عالی تأثیر مستقیم دارد.

ضرورت این پژوهش از آنجا ناشی می‌شود که اکثر مطالعات انجام گرفته در حوزه آموزش‌های حضوری صورت گرفته و پژوهش‌های اندکی در خصوص شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک انجام شده است؛ بنابراین با توجه به انگیزه مذکور، پژوهش‌گر بر آن شده تا مجموع مهارت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های اساتید محیط‌های آموزش الکترونیک را بر اساس نظرات اساتید بررسی کرده و اهمیت آن را از دید این افراد بسنجد و در این راستا ضمن تدوین مؤلفه‌هایی برای نظام‌مند کردن انتخاب اساتید دانشگاه، خطوط راهنمایی برای برنامه‌ریزی در این راستا و ارتقای شایستگی‌های اساتید و ارتقای کیفیت شایسته‌گزینی ارائه کند.

قربانی و همکاران (Ghorbani et al, 2009) در پژوهشی با عنوان بررسی دیدگاه دانشجویان دانشکده پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان در خصوص ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی به این نتایج دست یافتند که از دید دانشجویان، مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی، به ترتیب عبارت‌اند از تسلط استاد به درس مورد تدریس، شیوایی بیان، نحوه سامان‌دهی و تنظیم درس و علاقه‌مندی به تدریس و از طرف دیگر قاطعیت و سخت‌گیری، علاقه‌مندی به پژوهش و سابقه تدریس، که دانشجویان اهمیت کمتری برای آن قائل بودند.

نیکنمی و کریمی (Niknami, & Karimi, 2009) در پژوهشی تحت عنوان شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان آموزش عمومی و ارائه چارچوب ادراکی مناسب، به این نتیجه رسیدند که بین وضعیت موجود و مطلوب شایستگی‌های معلمان تفاوت وجود دارد و در کلیه مؤلفه‌های اصلی تفاوت معنادار است.

وضع موجود شایستگی‌های معلمان آموزش عمومی نشان می‌دهد که در بُعد شخصیتی و اخلاقی در وضعیت بالاتر از متوسطه قرار دارند، ولی در بعد آموزشی، رفتاری شناختی و مدیریتی در سطح متوسط و در مؤلفه‌های فن‌آوری، توسعه حرفه‌ای، فکری و تدریس از وضعیت ضعیفی برخوردارند. پس از انجام تحلیل عامل، ۹ مؤلفه اصلی؛ آموزشی، رفتاری شناختی، توسعه حرفه‌ای، مدیریتی، فن‌آوری، تدریس، اخلاق حرفه‌ای و فکری به عنوان، چارچوب ادراکی شایستگی‌های معلمان طراحی گردید.

عبداللهی و همکاران (Abdollahi et al, 2009) در پژوهشی تحت عنوان شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش، پس از انجام تحلیل عاملی روی آزمون، ۹۸ شایستگی و یا شایستگی در هفت یا مؤلفه‌ی اصلی، شامل پیش‌نیازهای معلم، ویژگی‌های شخصی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی، مدیریت و سازمان‌دهی کلاس درسی، آموزش یا تدریس، نظارت بر پیشرفت و توان دانش‌آموزان و مسئولیت‌های حرفه‌ای شناسایی شد.

دانشور و مهرمحمدی (Daneshvar & Mehrmohammadi, 2013) در پژوهشی تحت عنوان شایستگی‌های موردنیاز مدرسان آموزش و یادگیری الکترونیکی، بر اساس یافته‌های پژوهش از نظر دانشجویان بین وضع موجود و مطلوب ۱۹ شایستگی فهرست شده در تلفیق سه حوزه دانش پداگوژیکی، تکنولوژیکی و محتوایی، برای مدرسان آموزش از دور تفاوت معنادار وجود دارد و وضع موجود پایین‌تر از حد انتظار دانشجویان است. صاحب‌نظران نیز ضمن تأیید این شایستگی‌ها برای وضع مطلوب مواردی را به آن‌ها افزودند.

سلیمی و همکاران (Salimi et al, 2015) در پژوهشی تحت عنوان شایستگی‌های اعضای هیئت علمی جهت تحقق رسالت دانشگاهی؛ تأملی بر ادراکات و انتظارات دانشجویان دکتری، مهم‌ترین شایستگی اعضای هیئت علمی در یک دهه آینده را شامل شایستگی تدریس، پژوهش، مشاوره، ارائه خدمت و همکاری با اعضای هیئت علمی می‌دانند. نتایج نشان داد که از منظر دانشجویان دوره دکتری، مهم‌ترین شایستگی اعضای هیئت علمی در یک دهه آینده، شایستگی پژوهش است.

قربانخانی و صالحی (Ghorbankhani & Salehi, 2017) در پژوهشی تحت عنوان بازنمایی ویژگی‌های استادان موفق آموزش الکترونیک در نظام آموزش عالی ایران از نظر استادان و دانشجویان منجر به شناسایی و دسته‌بندی چهار مقوله اصلی شامل مهارت‌های الکترونیکی،

ویژگی‌های آموزشی، ویژگی‌های پژوهشی و ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری گردید. یافته‌ها نشان داد تدریس اثربخش در آموزش الکترونیک، مستلزم توانمندی‌های بیشتری نسبت به تدریس در دوره‌های حضوری است که به نظر می‌رسد این مهم، با ذهنیت موجود در استادان دانشگاهی و به‌ویژه متولیان نظام آموزش الکترونیک در دانشگاه‌ها، ناهمخوان است. بررسی وضعیت فعلی، وجود شکاف عمیق بین کیفیت مدرسان مورد استفاده در این دوره‌ها، با وضعیت مورد نیاز، را آشکار ساخت.

بیگاتل و همکاران (Bigatel al et, 2012) شایستگی‌های پایه‌ی مدرسان برای موفقیت در آموزش الکترونیک را از دیدگاه مدرسان را این‌گونه شناسایی کرد ایجاد یادگیری فعال، شایستگی مدیریتی، پاسخ‌گو بودن، استفاده از فن آوری چندرسانه‌ای، به‌کارگیری اصول اخلاقی در کلاس درس و اجرای سیاست‌ها است.

آتورز (Awouters & Jans, 2009) در پژوهشی با عنوان شایستگی یادگیری الکترونیکی برای معلمان آموزش متوسطه و عالی، چهار عامل آموزشی و تربیتی، بعد فنی، بعد ارتباطی و بعد تکالیف و پروژه‌ها دانسته و بیان می‌کند که هر یک از این ابعاد مدرس دوره مجازی می‌بایست از مهارت بالاتری نسبت به دانشجویان برخوردار باشد تا بتوانند آموزشی مؤثر را مدیریت کنند. در بُعد آموزشی نظریه‌های یادگیری مرتبط با موضوع در جریان است. بُعد فنی همه اطاعات فن‌آورانه مورد نیاز را پوشش می‌دهد، بُعد ارتباطی تمامی ارتباطات دانشجویان و استادان مدنظر است و در نهایت در تکالیف تمامی شرایط و دسترسی‌ها در ایجاد تکالیف و پروژه‌ها در سامانه الکترونیکی و تسلط بر آنها مدنظر است.

هونگ و همکاران (Hong et al, 2008) ناهماهنگی بین شایستگی‌های تربیت‌معلم پیش از خدمت و شایستگی‌های مورد نیاز تدریس معلمان ضمن خدمت را بررسی کرد. با استفاده از تحلیل عاملی، شایستگی‌های معلمان در ۶ دسته اصلی توانایی فکری، سیستم ارزش‌ها، مهارت‌های بین فردی، توانایی مدیریت، توانایی‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های شخصیتی دسته‌بندی شد.

ریچاردسون (Richardson, 2008) نیز که پیرامون بررسی ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان انجام شده است، چنین آمده که دانشجویان ویژگی‌های استاد خوب را در چهار حیطه اخلاقی، آموزشی، پژوهشی و رفتاری مطرح کرده‌اند.

کیانکیالو (Ciancialow, 2007) با عنوان مقایسه دیدگاه دانشجویان مؤنث و مذکر در زمینه ویژگی‌های استاد خوب به این نتیجه رسید که از نظر دانشجویان زن، استاد خوب باید دارای ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری مناسب باشد، در حالی که از دید دانشجویان مذکر، یک استاد خوب باید دارای ویژگی‌های آموزشی و پژوهشی مناسب باشد.

وارول (Varvel, 2007) در پژوهشی به شناسایی شایستگی‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای اساتید پرداخته و دریافت که عمده‌ترین این شایستگی‌ها شامل؛ شایستگی‌هایی اداری، فردی، فنی، طراحی آموزشی، آموزشی، ارتباطی، اجتماعی می‌باشد.

آریندل و ریچاردسون (Richardson & Arundell, 2006) مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب تسلط استاد بر درس مورد تدریس، احترام به دانشجو، درگیر کردن دانشجو در بحث کلاسی و استفاده از روش‌های تدریس معرفی شده است.

باکر و همکاران (Baker et al, 2004) اظهار داشته‌اند که مدرسان برای تدریس اثربخش با استفاده از فن آوری، به کارآموزی و پشتیبانی نیاز دارند. که مدرسان به دانشی بیش از آگاهی از جنبه‌های فنی و اجرایی استفاده از فن آوری نیاز دارند.

در این پژوهش سعی شده تا شایستگی‌های حرفه‌ای که اساتید از نظر فردی، آموزشی و فن آوری باید دارا باشند، مورد بررسی قرار داده، شایستگی‌های اشاره شده را اعتبار سنجی کنیم. با عنایت به نکات مذکور، مسئله اساسی پژوهش حاضر، شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک است.

انجام این پژوهش نه تنها می‌تواند وضعیت موجود اساتید در هر یک از شایستگی‌های موردنظر را تعیین کند بلکه با تعیین شایستگی‌های موردنیاز می‌تواند خطوط راهنمایی برای تعیین مسیر و استراتژی‌های برنامه‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید باشد و افقی برای برنامه‌ریزان و اساتید در ایجاد این شایستگی‌ها ایجاد نماید.

۱. شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک با عنایت به اسناد و دیدگاه صاحب‌نظران چه می‌باشد؟

۲. شاخص‌های فردی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر است؟

۳. شاخص‌های آموزشی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر است؟

۴. شاخص‌های فناوری شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر است؟

روش

در بخش اول (سؤال اول) به منظور دست‌یابی به شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک، به بررسی اسناد مکتوب پرداخته شد و در بخش دوم (سؤالات دوم تا چهارم)، مطلوبیت یا عدم مطلوبیت این شاخص‌ها از نظر اساتید در مؤسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان مورد سنجش قرار گرفت؛ بنابراین، روش پژوهش در بخش نخست، تحلیل اسنادی و در بخش دوم، کیفی است. جامعه آماری در بخش اول، دیدگاه‌های صاحب‌نظران در متون نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک است که بدون نمونه‌گیری مورد بررسی واقع شده است. جامعه آماری در بخش دوم، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدف‌مند از بین اساتید مشغول به تدریس در مؤسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان، تعداد ۲۱ نفر به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند.

یافته‌ها

اولین سؤال پژوهش مبنی بر این بود که عمده‌ترین شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیکی با عنایت به اسناد و دیدگاه صاحب‌نظران چه می‌باشد؟ برای بررسی سؤال نخست، مطابق جدول شماره ۱، کلیه‌ی متون نظری و تجربی در زمینه‌ی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیکی و مؤلفه‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به تفاوت ابعاد و مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در سوابق پژوهش، این ابعاد از لحاظ محتوایی با یک‌دیگر هم‌پوشی داشتند؛ لذا بعد از بررسی متون نظری و تجربی، سه شاخص اصلی فردی، آموزشی و فن آوری شناسایی شد که هر کدام نیز دارای زیر شاخص‌هایی بودند.

جدول ۱. مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید	دیدگاه صاحب‌نظران
	وجود اعتماد به نفس و افزایش خودکارآمدی	Shams & et al (2014), Hoshyar & Rahimniya (2012), Arora& et al(2010), Spencer&Spencer (2008), Razaghi (2007)
	سلامت روحی- روانی	Hoshyar & Rahimniya (2012)
	پایبندی به ارزش‌های دینی و هنجارهای جامعه	Chitsaz & et al (2012), Rezayat (2011), Shams & et al (2014), Doroghi& et al (2011)
۳ ۳	حس مسئولیت‌پذیری	Avalos (2005), Chitsaz & et al (2012), Rezayat (2011), Shams & et al (2014), Doroghi& et al (2011), Asadifard& et al (2012)
	وجود خصیصه خودمدیریتی و خودارزیابی	Chitsaz & et al(2012), Rezayat (2011), Arora& et al (2010)
	هوشیار و حساس بودن در طی ارتباط‌های آنلاین	Arora& et al (2010)
	حفظ صمیمیت در محیط یادگیری الکترونیکی	Ghorbankhani & Salehi(2017), Rezayat (2011)
	آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل	Narimani& et al (2014), Arora& et al (2010)

ادامه جدول شماره ۱. مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید	دیدگاه صاحب‌نظران
	روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین	Ghorbankhani & Salehi(2017), Daneshvar & Mehrmohammadi(2013),Rezayat (2011), Shams & et al (2014), Arora& et al (2010)
	مشارکت دهی فعالانه دانشجویان در مباحث آموزشی	Avalos (2005), Ghorbankhani & Salehi(2017), Spencer&Spencer (2008)
	استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک	Ghorbankhani & Salehi(2017),Daneshvar & Mehrmohammadi(2013), Narimani& et al (2014)
	طراحی و فعالیتهای مبتنی بر کار گروهی و مشارکتی در کلاس	Avalos (2005), Chitsaz & et al(2012)
	ساماندهی موضوعات، زمان و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس الکترونیک	Rezayat [27], Shams & et al (2014), Arora& et al (2010), Hoshyar & Rahimniya (2012)
	خلق فرصت‌های متنوع یادگیری الکترونیکی	Mahmoudi& et al (2012), Ghorbankhani & Salehi(2017), Razaghi(2007)
	وجود مهارت‌های اجتماعی- ارتباطی در تعاملات الکترونیکی	Mahmoudi& et al (2012), Ghorbankhani & Salehi(2017)
	انتخاب منابع جدید و ابتکاری برای یادگیری الکترونیکی	Ghorbankhani & Salehi(2017), Narimani& et al (2014)
	آگاهی از روش‌های مورد نیاز برای مدیریت کلاس به صورت الکترونیکی	Daneshvar & Mehrmohammadi (2013),Ghorbankhani & Salehi(2017)
	ارائه پیشنهادات برای یادگیری در محیط الکترونیکی	Daneshvar & Mehrmohammadi (2013),Narimani& et al (2014)
	ادغام و هماهنگی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی	Ghorbani & et al (2009), Ghorbankhani & Salehi(2017)
	پویا نمودن دانشجویان در محیط یادگیری الکترونیکی	Bitterova& et al (2014),Ghorbankhani & Salehi(2017),Narimani& et al (2014)
	تسلط و احاطه استاد بر موضوع درس	Avalos (2005), Ghorbankhani & Salehi(2017), Ghorbani & et al (2009)

ادامه جدول شماره ۱. مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	مؤلفه های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید	دیدگاه صاحب‌نظران
آموزشی	دانش عمومی استاد در رشته تحصیلی	Ghorbankhani & Salehi(2017), Rezayat (2011), Hoshyar & Rahimniya (2012)
	داشتن طرح درس مناسب و جامعیت و پیوستگی در ارائه مطالب	Avalos (2005), Ghorbankhani & Salehi(2017)
	ایجاد انگیزه و رغبت در دانشجویان جهت تحقیق و مطالعه	Hoshyar & Rahimniya(2012), Ghorbankhani & Salehi (2017)
	تعامل استاد با دانشجویان در کلاس های آنلاین	Ghorbankhani & Salehi (2017), Daneshvar & Mehrmohammadi (2013)
	نظم و ترتیب در ارائه کلاسهای الکترونیک	Ghorbankhani & Salehi (2017)
	تعهد به یادگیری دانشجویان	Chitsaz & et al(2012), Shams & et al (2014), Hoshyar & Rahimniya(2012)
	استفاده از روش های ارزشیابی متنوع و متناسب در حین و پایان دوره	Daneshvar & Mehrmohammadi (2013), Hoshyar & Rahimniya (2012)
	بازخورد نتایج ارزشیابی به دانشجویان در کوتاه‌ترین زمان	Avalos (2005)
	استفاده از تکنولوژی آموزشی	Rezayat (2011)
	میزان تسلط در سازماندهی و تولید محتوا	Daneshvar & Mehrmohammadi (2013), Ghorbankhani & Salehi(2017)
	شرکت در کلاس های آموزش سامانه ها	Ghorbankhani & Salehi(2017)
	مهارت در تولید محتوای الکترونیکی	Ghorbankhani & Salehi(2017)
	فراهم کردن اطلاعات و نرم افزارهای جدید برای یادگیری الکترونیکی	Ghorbankhani & Salehi(2017), Daneshvar & Mehrmohammadi(2000 , Chitsaz & et al(2012)
	کوشش برای طرح مباحث جدید و استفاده از منابع روزآمد	Ghorbankhani & Salehi(2017), Narimani& et al (2014), Chitsaz & et al (2012))
امکان ارتباط با استاد در خارج از کلاس های آنلاین	Ghorbankhani & Salehi(2017)	
دانش و مهارت استفاده از فناوری در فرایند یادگیری	Ghorbankhani & Salehi(2017), Hoshyar & Rahimniya (2012)	

دومین سؤال پژوهش مبنی بر این بود که شاخص‌های فردی شایستگی‌های حرفه‌ای از نظر اساتید به چه میزان معتبر می‌باشند؟

تحلیل انجام شده با توجه به جدول شماره ۲، بیان‌گر این است که شاخص‌های حس مسئولیت‌پذیری و آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل با ۲۱ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده، به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های فردی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید شناسایی شدند و شاخص‌های پایبندی به ارزش‌های دینی و هنجارهای جامعه به دلیل هم‌پوشانی با سایر شاخص‌ها از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده معتبر شناخته نشدند.

جدول ۲. اعتبارسنجی شاخص‌های فردی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	موافق	مخالف	بی نظر
وجود اعتماد به نفس و افزایش خودکارآمدی	۲۰	-	۱
سلامت روحی-روانی	۱۹	-	۲
پایبندی به ارزش‌های دینی و هنجارهای جامعه	۶	۱۳	۲
حس مسئولیت‌پذیری	۲۱	-	-
وجود خصیصه‌ی خودمدیریتی و خودارزیابی	۲۰	-	۱
هوشیار و حساس بودن در طی ارتباط‌های آنلاین	۲۰	-	۱
حفظ صمیمیت در محیط یادگیری الکترونیکی	۷	۱۱	۳
آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل	۲۱	-	-

شاخص‌های فردی

سومین سؤال پژوهش مطابق جدول شماره ۳ مبنی بر این بود که شاخص‌های آموزشی شایستگی‌های حرفه‌ای از نظر اساتید به چه میزان معتبر می‌باشند؟ تحلیل انجام شده بیان‌گر این است که شاخص‌های روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین، مشارکت‌دهی فعالانه‌ی دانشجویان در مباحث آموزشی، استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک، تسلط و احاطه‌ی استاد بر موضوع درس، داشتن طرح درس مناسب و جامعیت و پیوستگی در ارائه‌ی مطالب، تعامل استاد با دانشجویان در کلاس‌های آنلاین و نظم و ترتیب در ارائه‌ی کلاس‌های الکترونیک با ۲۱ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های آموزشی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید شناسایی شدند و شاخص‌های ارائه‌ی

پیشنهادات برای یادگیری در محیط الکترونیکی و بازخورد نتایج ارزش‌یابی به دانشجویان دوره در کوتاه‌ترین زمان به دلیل هم‌پوشانی با سایر شاخص‌ها از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده معتبر شناخته نشد.

جدول ۳. اعتبارسنجی شاخص‌های آموزشی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	موافق	مخالف	بی‌نظر
روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین	۲۱	-	-
مشارکت‌دهی فعالانه‌ی دانشجویان در مباحث آموزشی	۲۱	-	-
استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک	۲۱	-	-
طراحی و فعالیت‌های مبتنی بر کار گروهی و مشارکتی در کلاس	۱۹	-	۲
سامان‌دهی موضوعات، زمان و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس الکترونیک	۱۹	-	۲
خلق فرصت‌های متنوع یادگیری الکترونیکی	۱۵	-	۶
وجود مهارت‌های اجتماعی- ارتباطی در تعاملات الکترونیکی	۱۳	۳	۵
انتخاب منابع جدید و ابتکاری برای یادگیری الکترونیکی	۱۴	-	۷
آگاهی از روش‌های مورد نیاز برای مدیریت کلاس به صورت الکترونیکی	۱۸	-	۳
ارائه‌ی پیشنهادات برای یادگیری در محیط الکترونیکی	۵	۷	۹
ادغام و هماهنگی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی	۱۳	-	۸
پویا نمودن دانشجویان در محیط یادگیری الکترونیکی	۱۷	۲	۲
تسلط و احاطه‌ی استاد بر موضوع درس	۲۱	-	-
دانش عمومی استاد در رشته تحصیلی	۱۹	-	۲
داشتن طرح درس مناسب و جامعیت و پیوستگی در ارائه مطالب	۲۱	-	-
ایجاد انگیزه و رغبت در دانشجویان جهت تحقیق و مطالعه	۲۱	-	-
تعامل استاد با دانشجویان در کلاس‌های آنلاین	۲۱	-	-
نظم و ترتیب در ارائه‌ی کلاس‌های الکترونیک	۲۱	-	-
تعهد به یادگیری دانشجویان	۲۰	-	۱
بازخورد نتایج ارزش‌یابی به دانشجویان دوره در کوتاه‌ترین زمان	۱۲	۸	۱
استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع و متناسب در حین و پایان دوره	۱۸	-	۳

چهارمین سؤال پژوهش با توجه به جدول شماره ۴، مبنی بر این بود که شاخص‌های فن آوری شایستگی‌های حرفه‌ای از نظر اساتید به چه میزان معتبر می‌باشند؟ تحلیل انجام شده بیان‌گر این است که شاخص میزان تسلط در سازماندهی و تولید محتوا با ۲۰ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده به عنوان مهم‌ترین شاخص فن آوری شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید شناسایی شدند.

جدول ۴. اعتبار سنجی شاخص‌های فن آوری شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید

شاخص	موافق	مخالف	بی نظر
استفاده از تکنولوژی آموزشی	۱۶	-	۵
میزان تسلط در سازمان‌دهی و تولید محتوا	۲۰	-	۱
شرکت در کلاس‌های آموزش سامانه‌ها	۱۸	-	۳
مهارت در تولید محتوای الکترونیکی	۱۷	-	۴
فراهم کردن اطلاعات و نرم افزارهای جدید برای یادگیری الکترونیکی	۱۸	۱	۲
کوشش برای طرح مباحث جدید و استفاده از منابع روزآمد	۱۸	۱	۲
امکان ارتباط با استاد در خارج از کلاس‌های آنلاین (سامانه پیاترا)	۱۶	۳	۲
دانش و مهارت استفاده از فن آوری در فرایند یادگیری	۱۸	۱	۲

شاخص‌های فن آوری

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که پیش‌تر اشاره گردید، هدف اصلی این پژوهش شناسایی شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در محیط‌های آموزش الکترونیک می‌باشد که بر مبنای این هدف مدل مفهومی با توجه به مطالعات نظری و تجربی صورت گرفته تدوین گردید که نشان‌دهنده‌ی شاخص‌های شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در سه بُعد: شاخص‌های فردی، آموزشی و فن‌آوری بود، که هر کدام از این ابعاد دارای زیرمؤلفه‌هایی بودند که پس از نظرسنجی از اساتید و متخصصان ریز مؤلفه‌های معتبر هر کدام از این شاخص‌ها در شکل شماره ۱ (صفحه بعد) آورده شده است.

صلاحیتهای حرفه ای اساتید از نظر اساتید در دانشگاه مجازی

۲۱/ حرفه‌ای اساتید در محیط‌های ...

صلاحیت‌های فردی

- حس مسئولیت‌پذیری
- وجود اعتمادبه‌نفس و افزایش خودکارآمدی
- هوشیار و حساس بودن در طی ارتباط‌های آنلاین
- وجود خصیصه خود مدیریتی و خودارزیایی
- آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل
- حفظ صمیمیت در محیط یادگیری الکترونیکی
- سلامت روحی - روانی

صلاحیت‌های آموزشی

صلاحیت‌های فناوری

- میزان تسلط در سازماندهی و تولید محتوا
- شرکت در کلاس‌های آموزش سامانه‌ها
- مهارت در تولید محتوای الکترونیکی
- امکان ارتباط با استاد در خارج از کلاس‌های آنلاین (سامانه پیااتزا)
- کوشش برای طرح مباحث جدید و استفاده از منابع روزآمد
- دانش و مهارت استفاده از فناوری در فرایند یادگیری
- استفاده از تکنولوژی آموزشی
- فراهم کردن اطلاعات و نرم افزارهای جدید برای یادگیری الکترونیکی

- ایجاد انگیزه و رغبت در دانشجویان جهت تحقیق و مطالعه
- تسلط و احاطه استاد بر موضوع درس
- تعامل استاد با دانشجویان در کلاس‌های آنلاین
- دانش عمومی استاد در رشته تحصیلی
- استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک
- روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین
- مشارکت‌دهی فعالانه دانشجویان در مباحث آموزشی
- نظم و ترتیب در ارائه کلاس‌های مجازی
- گاهی از روش‌های موردنیاز برای مدیریت کلاس به‌صورت الکترونیکی
- استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع و متناسب در حین و پایان دوره
- پویا نمودن دانشجویان در محیط یادگیری الکترونیکی
- تعهد به یادگیری دانشجویان
- طراحی و فعالیت‌های مبتنی بر کار گروهی و مشارکتی در کلاس
- ساماندهی موضوعات، زمان و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس الکترونیک
- ادغام و هماهنگی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی
- وجود مهارت‌های اجتماعی - ارتباطی در تعاملات الکترونیکی
- داشتن طرح درس مناسب و جامعیت و پیوستگی در ارائه مطالب
- خلق فرصت‌های متنوع یادگیری الکترونیکی
- انتخاب منابع جدید و ابتکاری برای یادگیری الکترونیکی

تحلیل انجام شده بیان‌گر آن بود که بنا بر اظهارات اساتید، مهم‌ترین عامل در خصوص تأثیر سطح ویژگی‌های فردی در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک، حس مسئولیت‌پذیری بوده و پس از آن نیز به ترتیب، عمده‌ترین عوامل مذکور شامل زمینه‌هایی چون: آداب و رفتار اجتماعی با دانشجویان و احترام متقابل، وجود اعتماد به نفس و افزایش خود کارآمدی، هوشیار و حساس بودن در طی ارتباط‌های آنلاین، وجود خصیصه‌ی خود مدیریتی و خودارزیابی و سلامت روحی - روانی بوده است. نتایج پژوهش بیان‌گر این امر بود که از بین گویه‌های مطرح در عامل ویژگی‌های فردی، وجود حس مسئولیت‌پذیری در اساتید به عنوان تأثیرگذارترین عامل در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک، معرفی شده است. در این راستا چیت‌ساز و همکاران (Chitsaz et al, 2012) در پژوهشی اشاره نمودند که حس مسئولیت‌پذیری یکی از اصلی‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل معرفی شده است. همچنین حس مسئولیت‌پذیری در پژوهش شمس و همکاران (Shams et al, 2014) نیز به عنوان مؤلفه‌ای تأثیرگذار در ارتقاء اثربخشی آموزشی آورده شده است.

بنابر اظهارات اساتید مهم‌ترین عامل در خصوص تأثیر سطح ویژگی‌های آموزشی در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک، روش‌های مدیریت کلاس‌های آنلاین، مشارکت‌دهی فعالانه‌ی دانشجویان در مباحث آموزشی، استفاده از انواع شیوه‌های تدریس متناسب و متنوع در محیط الکترونیک، تسلط و احاطه‌ی استاد بر موضوع درس، داشتن طرح درس مناسب و جامعیت و پیوستگی در ارائه مطالب، ایجاد انگیزه و رغبت در دانشجویان جهت تحقیق و مطالعه، تعامل استاد با دانشجویان در کلاس‌های آنلاین و نظم و ترتیب در ارائه کلاس‌های الکترونیک بوده و پس از آن به ترتیب تعهد به یادگیری دانشجویان، طراحی و فعالیت‌های مبتنی بر کارگروهی و مشارکتی در کلاس، سامان‌دهی موضوعات، زمان و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس الکترونیک، دانش عمومی استاد در رشته تحصیلی، آگاهی از روش‌های مورد نیاز برای مدیریت کلاس به صورت الکترونیکی، استفاده از روش‌های ارزش‌یابی متنوع و متناسب در حین و پایان دوره، پویا نمودن دانشجویان در محیط یادگیری الکترونیکی، خلق فرصت‌های متنوع یادگیری الکترونیکی، انتخاب منابع جدید و ابتکاری برای یادگیری الکترونیکی و ادغام و هماهنگی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی بوده است. نتایج پژوهش حاضر در خصوص تأثیر ویژگی‌های آموزشی در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک هم‌راستا با

پژوهش‌های قربانخانی و صالحی (Ghorbankhani & Salehi, 2017)، نیکنامی و کریمی (Niknami, & Karimi, 2009) و محمودی و همکاران (Mahmoudi, 2012) می‌باشد.

همچنین، تحلیل انجام‌شده، بیان‌گر آن بود که بنا بر اظهارات اساتید مهم‌ترین عامل در خصوص تأثیر سطح ویژگی‌های فنی در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک، میزان تسلط در سازمان‌دهی و تولید محتوا بوده و پس از آن نیز به ترتیب، عمده‌ترین عوامل مذکور شامل زمینه‌هایی چون: شرکت در کلاس‌های آموزش سامانه‌ها، دانش و مهارت استفاده از فن آوری در فرایند یادگیری، کوشش برای طرح مباحث جدید و استفاده از منابع روزآمد، فراهم کردن اطلاعات و نرم‌افزارهای جدید برای یادگیری الکترونیکی، مهارت در تولید محتوای الکترونیکی، امکان ارتباط با استاد در خارج از کلاس‌های آنلاین (سامانه پیاترا)، استفاده از تکنولوژی آموزشی بوده است. نتایج پژوهش بیان‌گر این امر بوده که از بین گویه‌های مطرح در عامل ویژگی‌های آموزشی، میزان تسلط در سازمان‌دهی و تولید محتوا به‌عنوان تأثیرگذارترین عامل در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک، معرفی شده است. در این راستا با توجه به مبانی پژوهشی فوق و نتایج به‌دست آمده، می‌توان اذعان داشت که یافته‌های پژوهش در خصوص تأثیر ویژگی‌های فنی در شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید در دانشگاه الکترونیک هم‌راستا با پژوهش‌های دانشور و مهرمحمدی (Daneshvar & Mehrmohammadi, 2013)، نریمانی و همکاران (Narimani et al, 2014)، قربانخانی و صالحی (Ghorbankhani & Salehi, 2017)، نیکنامی و کریمی (Niknami, & Karimi, 2009)، هوشیار و رحیم‌نیا (Hoshyar & Rahimniya, 2012) محمودی و همکاران (Mahmoudi, 2012) می‌باشد.

References

- Abdollahi, B., Dadjoeei Tavakkoli, A. & Yooseliani, Gh.A. (2014). "Identification and validation of professional competency effective teachers". *Educational Innovation*, 13(1), 25-48. [in Persian]
- Arora, S., Ashrafian, H., Davis, R., Athanasiou, T., Darzi, A., & Sevdalis, N. (2010). Emotional intelligence in medicine: a systematic review through the context of the ACGME competencies. *Medical education*, 44(8), 749-764.
- Asadifard, R., Khaef Elah, A, A., Rezaeiyan, A. (2012). Competency Model of Iranian Public Administers: Grounded Theory Approach, 2(8), 75-92. [in Persian]
- Avalos, B. (2005). Learning to teach in the knowledge society: The case of Chile, in Juan Manuel Moreno, learning to teach in the knowledge society, final report World Bank.
- Awouters, V., & Jans, S. (2009). E-learning competencies for teachers in secondary and higher education. *iJet*, 4(2), 58-60.
- Baker, J., Botts, N., & Owen, K. (2004). Faculty technology training: learning objects. *Academic Exchange Quarterly*, 8(1), 170-175.
- Bigatel, P. M., Ragan, L. C., Kennan, S., May, J., & Redmond, B. F. (2012). The identification of competencies for online teaching success. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 16(1), 59-77.
- Bitterova, M., Haskova, A., & Pisonova, M. (2014). School leader's competencies in management area. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 149, 114-118.
- Chitsaz, E., Zolfagharzadeh, M.M., & Ghiyasi Nodooshan, S. (2012). Developing a Pivotal Model of Competencies of Cultural-Social Managers of Universities in Islamic Iran. *Management at Islamic University*, 1(2). [in Persian]
- Ciancialow, H. (2007). The Comparative Students of College in the Teacher Characteristics. *Journal of Psychology*, 69(6), 32-33.
- Clarmin, B. (2008). Students Opinion of Master Desirable Characteristics. *Journal of Social Psychology*, 25(71), 29-43.
- Danesh pajoh, Z. (2003). Assessing the professional skills of the teachers of science and mathematics in the course of guidance and presenting its quality improvement methods. *Research Institute for Curriculum Planning and Educational Innovation*, 2 (6), 69-94.[in Persian]
- Daneshvar, M., & Mehrmohammadi, M. (2013). Required competencies of instructors and e-learning training. *Journal of Academic Online Learning*, 4(3). [in Persian]
- Dibaei Saber M, Abbassi E, Fathi Vajargah K, Safaei Movahed S. (2017). Explaining the components of the professional competency of teachers and the education of its position on documents Iran. *Training & learning Research (TLR)*, 13 (2) :109-123. [in Persian]
- Doroghi, H., Alipour FallahPussand, M, H., Heidari, Gharabolagh, Hadi. (2011). Presentation of Competency Model in Human Resource Development, Case Study

- of Cultural Directors of Tehran Municipality's Cultural and Artistic Organization, *Yassat Strategy*, 6 (23), 92-113.[in Persian]
- Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. (2009). Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *koomesh*; 10 (2), 77-84. [in Persian]
- Ghorbankhani, M., & Salehi, K. (2017). Representation of the features of successful professors of virtual education in the higher education system of Iran according to professors and students. *Journal of Technology of Education*, 11(4), 327-347. [in Persian]
- Haughey, M., & Muirhead, W. (2004). *Managing virtual school: The Canadian experience. Development and Management of Virtual school: Issues and Trends.* Idea Group publishing. USA.
- Hong, J. C., Horng, J. S., Lin, C. L., & ChanLin, L. J. (2008). Competency disparity between pre-service teacher education and in-service teaching requirements in Taiwan. *International Journal of Educational Development*, 28(1), 4-20.
- Hoshyar, V., & Rahimiya, F. (2012). Examining Dimensions and Components of Competency Model of Managers in the Banking System. *Scientific-Research Journal of Tomorrow Management (Modiriyat-e-Farda Journal)*, 11(31). [in Persian]
- Islam, A. N. (2013). Investigating e-learning system usage outcomes in the university context. *Computers & Education*, 69, 387-399.
- Mahmoudi, S.M., Zaree Matin, H., Bahirae, S (2012). Identifying and explaining the competencies of university administrators; *Management in Islamic University*, 1(1) [in Persian]
- Maroufi, Y., Keyamanesh, A., Mehmohammadi, M., Ali Askari, M. (2007); Evaluation of Teaching Quality in Higher Education: A Review of Some Views, *Quarterly Journal Studies*, 1 (5), 81-112.[in Persian]
- McGill, T. J., & Klobas, J. E. (2009). A task–technology fit view of learning management system impact. *Computers & Education*, 52(2), 496-508.
- Mehrmohammadi, M. (2005). Education, culture and globalization. Collection of articles of the first national conference of the Ministry of Foreign Affairs publication. [in Persian]
- Narimani, M., Zamani, B., & Asemi, A. (2014). A Study on the Application of Ethics and Professional Competencies by Faculty Members of Virtual Education. *Journal of Information and Communication Technology*, 7(21(22)), 40-77. [in Persian]
- Nijveldt, Mirjam, Mieke Brekelmans, Douwe Beijaard, Nico Verloop & Theo Wubbels.(2003). Assessing the interpersonal competence of beginning teachers: The quality of the judgement process, *International Journal of Educational Research*, Vol 43, No 1-2, PP 89–102.
- Niknam, M. (2000). Library and Information User education and Study; *Quarterly book*. 11 (2), 111-125. [in Persian]

- Niknami, M., Karimi, F. (2009). A Study of the Professional Competencies of General Education Teachers and Presentation of an Appropriate Conceptual Framework, 1(23), 1-22. [in Persian]
- Rauf, Ali. (2001). Teaching To Learn (Second Edition). Tehran: School Publications. [in Persian]
- Razaghi, M (2007). Optimization of Manager's Competency Scale, Master's Thesis, Higher Education Institution, and Management and Planning Research, Tehran. [in Persian]
- Rezayat, Gh. (2011). Designing the Competency Model of the Rectors of Iranian State Universities. Doctoral degree in Educational Management, Faculty of Education and Psychology, Shahid Beheshti University. [in Persian]
- Richardson AG, Arundell A. (2006). Characteristics of the Effective Teacher as Perceived by Pupils and Teachers: A Caribbean Case Study; ERIC Document Reproduction, Service; 3(2):235-249.
- Richardson, K. (2008). The Standpoint Collegian around Master Characteristics. The Journal of curriculum, 26(12), 39-40.
- Ryan, M., Carlton, KH., Ali, NS. (1999). Evaluation of traditional classroom teaching methods versus course delivery via the World Wide Web. Journal of Nursing Education, 38 (6):272-277.
- Salimi, G., Haidari, E., Keshavarzi, F. (2015). Faculty members' Competencies for achieving the academic mission: A reflection from the perceptions and expectations of doctoral students. 3. 2015; 3 (7) :85-104. [in Persian]
- Seraji, F. (2013). Identification and Categorization of Skills Required for Virtual Student. Training & learning Research (TLR); 2 (2) :75-90. [in Persian]
- Shams M, Gh., Khorasani, A., & AbbasKasani, H. (2014). Developing competency components of educational department managers. Management on the training of organizations, 3(2). (In Persian).
- Spencer, L. M., & Spencer, P. S. M. (2008). Competence at Work models for superior performance. John Wiley & Sons.
- Vaillant, D. (2007) "preparing Teachers for Inclusive Education in Latin America" Quartely Review of Comparative Education, Vol1.
- Varvel, V. E. (2007). Master online teacher competencies. Online journal of distance learning administration, 10(1), 1-41.
- Wu JP, Tsai RJ, Chen CC, Wu YC. (2006). An integrative model to predict the continuance use of electronic learning systems: hints for teaching. International Journal on E-Learning; 5(2):287-302.